

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาของพนักงานอัยการ ทำให้สรุปได้ว่า การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา มีกระบวนการเรียกร้องเยียวยาความเสียหายใน 2 รูปแบบ ได้แก่ การขอรับค่าทดแทนจากรัฐและการใช้สิทธิทางศาล ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นสากล โดยประเทศต่างๆที่ได้ศึกษามีหลักการในการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยกระบวนการใช้สิทธิทางศาล ดังนี้ ในประเทศอังกฤษ ศาลจะเป็นผู้มีคำสั่งให้ผู้กระทำผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายในขั้นตอนของการกำหนดโทษ ซึ่งกระบวนการที่ศาลจะมีคำสั่ง compensation order ไม่จำเป็นที่ผู้เสียหายจะต้องมาศาลและทำคำร้องด้วยตนเอง โดยผู้เสียหายทำคำร้องขอให้มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนยื่นต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ กระบวนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในศาล ศาลและผู้ฟ้องคดีเป็นผู้มีบทบาทในการดำเนินคดีเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย โดยไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะไปฟ้องคดีแพ่งอีก ส่วนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายตามกฎหมายฝรั่งเศส เมื่อผู้เสียหายทำคำร้องยื่นต่อศาล ผู้เสียหายมีสิทธิในการพิจารณาคดีเฉพาะคดีส่วนแพ่ง แต่ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องเข้ามาในคดี เนื่องจากศาลจะทำคำตัดสินในคดีส่วนแพ่งโดยพิจารณาตามคำร้อง เมื่อการสืบพยานเสร็จแล้ว ทั้งนี้ ผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาแล้วไม่สามารถไปฟ้องคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนได้อีก

ส่วนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำผิดโดยการ ใช้สิทธิทางศาลนั้น ตามกฎหมายไทยเป็นไปตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งสรุปได้ว่า มีสองรูปแบบ โดยตามมาตรา 43 กำหนดให้พนักงานอัยการ ใช้สิทธิทางแพ่งเรียกให้ผู้กระทำผิดคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหายนั้น เป็นส่วนที่พนักงานอัยการหรือรัฐเป็นฝ่ายดำเนินการเรียกร้องให้แก่ผู้เสียหายโดยที่ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องมีคำร้องขอ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 กำหนดให้ผู้เสียหายที่มีสิทธิจะเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย หากผู้เสียหายประสงค์จะขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ผู้เสียหายจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญา เพื่อให้มีศาลมีคำตัดสินในประเด็นค่าสินไหมทดแทน อันเป็นกรณีที่ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องต่อศาลและนำพยานมาสืบในประเด็นค่า

สินไหมทดแทน โดยเมื่อผู้เสียหายใช้สิทธิเรียกร้องตามมาตรา 44/1 แล้วผู้เสียหายไม่สามารถไปฟ้องคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนได้อีก ซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ของการเรียกค่าสินไหมทดแทนตามระบบของไทย ทั้งนี้โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมได้รับการเยียวยาความเสียหายด้วยความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ทั้งส่งผลให้คดีต่างๆที่เกิดจากมูลคดีเดียวกันได้รับการพิจารณาวินิจฉัยไปในคราวเดียวกัน โดยไม่ต้องนำคดีไปฟ้องเป็นคดีใหม่อีกต่างหาก อันเป็นการลดภาระของคู่ความ ซึ่งจากการศึกษาสรุปได้ว่า การจะได้รับการประโยชน์จากการเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายตามบทบัญญัติดังกล่าว นั้น นับว่าเป็นประโยชน์อยู่มาก ดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตาม การใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามบทบัญญัติ มาตรา 44/1 นั้น อาจมีกรณีที่ต้องพิจารณาเป็นพิเศษด้วยเช่นกัน เนื่องจากการจะให้กฎหมายเกิดผลบังคับใช้นั้น การแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบเป็นสิ่งที่สำคัญ และเมื่อกฎหมายได้ใช้บังคับแล้วจะส่งผลกระทบต่อผู้เสียหายที่ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามมาตราดังกล่าวหรือไม่ โดยในกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 44/1 โดยมีได้ยื่นคำร้องขอเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญา หากศาลที่พิจารณาคดีส่วนอาญามีคำพิพากษายกฟ้องเฉพาะข้อเท็จจริงข้อใดข้อหนึ่ง แล้วอัยการไม่อุทธรณ์คดีต่อ ย่อมทำให้ข้อเท็จจริงในส่วนนั้นเป็นที่ยุติ หากผลของคดีดังกล่าวไม่เป็นไปตามที่ผู้เสียหายคาดหวัง ผู้เสียหายจึงไม่สามารถยื่นอุทธรณ์เพื่อคัดค้านคำพิพากษาในส่วนคดีอาญาได้ ย่อมส่งผลให้คดีอาญาดังกล่าวเป็นที่ยุติ และเป็นผลให้การรับฟังข้อเท็จจริงในคดีส่วนแพ่งต้องยุติตามไปด้วย กรณีถ้าผู้เสียหายได้เข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญา อาจยื่นอุทธรณ์คดีอาญาและทำให้ผลของคดีเปลี่ยนไปก็เป็นได้

นอกจากนั้น เนื่องจากเป็นบทบัญญัติใหม่ ซึ่งในทางวิชาการมีการให้ความเห็นที่แตกต่างกันอยู่ ได้แก่ กรณีผู้เสียหายต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยหรือไม่ หรือ กรณีบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งมีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่ถูกทำร้ายถึงตายตามมาตรา 5(2) จะอยู่ในขอบเขตของผู้เสียหายที่จะมีสิทธิยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 วรรคหนึ่งหรือไม่ รวมทั้ง กรณีที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ “อนามย์” นั้นสามารถยื่นคำร้องขอตามมาตรา 44/1 ได้หรือไม่ และกรณีเขตอำนาจการพิจารณาของศาลแขวงที่มีข้อจำกัดเรื่องทุนทรัพย์นั้น ซึ่งกรณีต่างๆดังกล่าว ยังไม่มีคำตัดสินของศาลฎีกาว่าจะไปในแนวทางใด ดังนั้น จึงเห็นสมควรต้องรอให้มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนต่อไป ส่วนบางกรณีที่ผู้เขียนเห็นว่ามีความเป็นไปได้ ก็ก็นำไปเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ โดยในภาคปัญหาที่มีกรณีจากบทบัญญัติของกฎหมาย ได้แก่ กรณีเขตอำนาจการพิจารณาของศาลแขวงที่มีข้อจำกัดเรื่องทุนทรัพย์ เป็นประเด็นปัญหาในเรื่องของการตีความบทบัญญัติกฎหมาย ในกรณีที่คดีอาญาซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวง แต่ทุนทรัพย์ที่เสียหายในทางแพ่งไม่อยู่ในเขตอำนาจศาลแขวงแล้ว จะทำให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเข้าไปในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวงได้หรือไม่ เพราะตามตัวบทบัญญัตินั้นยังไม่ชัดเจนเพียงพอ แต่สำหรับปัญหาในกรณีนี้ ผู้เขียนเห็นว่าต้องบัญญัติถ้อยคำเพิ่มเติมให้ชัดเจน เช่นเดียวกับ มาตรา 44 วรรคสอง ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่บัญญัติว่า “คำพิพากษาในส่วนเรียกทรัพย์สินหรือราคา ให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาในคดีอาญา” โดยบัญญัติเป็นวรรคใดวรรคหนึ่งใน มาตรา 44/1 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยบัญญัติว่า “คำพิพากษาในส่วนเรียกค่าสินไหมทดแทน ให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาคดีอาญา”

ส่วนในภาคของความเห็นทางวิชาการที่ตีความบทบัญญัติของกฎหมายแตกต่างกันอยู่นั้น โดยในกรณีผู้เสียหายต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยหรือไม่ หรือ กรณีบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่ถูกทำร้ายถึงตายตามมาตรา 5(2) จะอยู่ในขอบเขตของผู้เสียหายที่จะมีสิทธิยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 วรรคหนึ่งหรือไม่ รวมทั้ง กรณีที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ “อนามย์” นั้นสามารถยื่นคำร้องขอตามมาตรา 44/1 ได้หรือไม่ และกรณีเขตอำนาจการพิจารณาของศาลแขวงที่มีข้อจำกัดเรื่องทุนทรัพย์นั้น ควรต้องรอให้ศาลฎีกามีคำวินิจฉัยเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ชัดเจนต่อไป

ส่วนในภาคของการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัตินั้น ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่าควรให้องค์กรในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหาย ไม่ว่าจะเป็น พนักงานสอบสวน ทนายความ พนักงานอัยการ ศาล ให้มีความสำคัญกับผู้เสียหายในคดีอาญา โดยให้ทุกภาคส่วนช่วยกันให้เผยแพร่ความรู้และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ดังนั้น การแจ้งสิทธิดังกล่าวควรให้พนักงานอัยการเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการแจ้งสิทธิตามมาตรา 44/1 แก่ผู้เสียหาย เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องได้ทันตามกำหนดเวลา อันส่งผลให้กฎหมายที่มีอยู่สามารถบังคับใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ สมดังเจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ต้องการจะคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาโดยเห็นควรเพิ่มเติมบทบัญญัติในวรรคท้ายของมาตรา 44/1 ดังนี้ “เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ให้พนักงานอัยการแจ้งถึงการฟ้องคดีและสิทธิตามวรรคหนึ่งให้ผู้เสียหายทราบ”

ซึ่งจะสอดคล้องกับปฏิญญาว่าด้วยความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้องขององค์การสหประชาชาติ ในส่วนการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และปฏิบัติที่เป็นธรรม ที่กำหนดว่ารัฐจะต้องจัดให้มีกระบวนการที่จำเป็นเพื่อเอื้ออำนวยให้ผู้เสียหายสามารถได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหาย โดยผ่านวิธีพิจารณาที่รวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัด และเข้าถึงกระบวนการนั้นได้ง่าย ผู้เสียหายยังพึงได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับสิทธิในการเรียกร้องการชดเชยเยียวยาจากรัฐด้วย